

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Davida Uhlíře, soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové a soudce Tomáše Lichovníka o ústavní stížnosti stěžovatele **Mgr. J. S.**, zastoupeného Mgr. Zuzanou Candigliotou, advokátkou, se sídlem Burešova 6, Brno, proti postupu Generální inspekce bezpečnostních sborů, Krajského státního zastupitelství v Plzni, Vrchního státního zastupitelství v Praze a Nejvyššího státního zastupitelství spočívajícím v nekonání účinného vyšetřování ve věci vedené Generální inspekcí bezpečnostních sborů pod sp. zn. GI-K-200/2012, za účasti Generální inspekce bezpečnostních sborů, Krajského státního zastupitelství v Plzni, Vrchního státního zastupitelství v Praze a Nejvyššího státního zastupitelství, takto:

- I. Postupem Vrchního státního zastupitelství v Praze, Krajského státního zastupitelství v Plzni a Generální inspekce bezpečnostních sborů ve věci šetření zásahu policie proti stěžovateli dne 2. 8. 2011 vedené Generální inspekcí bezpečnostních sborů pod sp. zn. GI-K-200/2012 bylo porušeno základní právo stěžovatele na účinné vyšetřování vyplývající z práva nebýt podroben nelidskému nebo ponižujícímu zacházení podle čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.**
- II. Generální inspekci bezpečnostních sborů se zakazuje pokračovat v porušování práva stěžovatele podle čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod spočívajícímu v neprovedení účinného vyšetřování ve věci vedené Generální inspekcí bezpečnostních sborů pod sp. zn. GI-K-200/2012.**
- III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.**

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. V ústavní stížnosti stěžovatel namítá, že orgány činné v trestním řízení neprovedly účinné vyšetřování nelidského zacházení, kterému měl být podroben při policejním zásahu v srpnu 2011. Tím mělo být porušeno jeho právo na účinné vyšetřování v rozporu s čl. 3 a 13 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 7 odst. 2 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Stěžovatel se v červenci a srpnu 2011 účastnil protestu proti kácení stromů v lokalitě Ptačího potoka v Národním parku Šumava (dále jen „NP Šumava“). Přitom se dne 2. 8. 2011 připoutal pomocí trubky a karabin ke stromu určenému k pokácení.

Stěžovatel byl však policií z tohoto místa odstraněn a odvezen na policejní služebnu v Sušici.

3. Již na služebně v Sušici stěžovatel oznámil, že při zákroku utrpěl zranění a žádá lékařské vyšetření. Byl s ním sepsán úřední záznam o podání vysvětlení, ve kterém uvedl, že byl policisty škrčen. Následně dne 9. 8. 2011 stěžovatel podal k tehdejší Inspekci Policie České republiky (dále jen „Inspekce“) obsáhlé trestní oznámení na policisty, kteří proti němu dne 2. 8. 2011 zasahovali. V trestním oznámení zacházení ze strany policistů popsal následovně.

Po připoutání ke stromu byl stěžovatel po nějaké době policistou informován, že se nachází v prostoru kácení a má se společně s kolegyní, která byla vedle něj nepřipoutaná a měla dohlížet na jeho bezpečnost, odebrat za pásku, která vyznačuje hranice kácení. Následně policisté kolegyni odvedli za pásku, kterou však přemístili v ten okamžik z původní vzdálenosti cca 20 metrů od osoby stěžovatele na vzdálenost cca 100 metrů. Bylo to nepochybně z důvodu toho, aby na stěžovatele nemohla dohlížet, respektive aby nemohla být svědkyní následujícího zásahu policistů proti stěžovateli.

Po zhruba hodině, kdy na stěžovatele policisté dohlíželi, přišla ke stěžovateli skupinka asi šesti policistů v doprovodu dvou členů NP Šumava a členky antikonfliktního týmu, kterou byl stěžovatel několikrát neformálně vyzván k opuštění prostoru, což odmítl. Policisté se pak snažili trubku odstranit tahem. Když to nebylo možné, tak další pokusy vzdali. Následně stěžovateli člen informační služby NP nasypal za krk lesní mravence, přičemž na stížnosti proti takovému jednání nikdo z policistů nereagoval. Místo toho ke stěžovateli přistoupil další policista a začal jej dusit přiložením obou dlaní na ústa se současným zacpáním nosu. Stisk policista opakoval asi po půlminutových intervalech, mezi nimiž bylo stěžovateli dovoleno krátké nadechnutí. Po něm opět policista začal stěžovatele dusit. To se opakovalo asi osmkrát. Ihned poté, co stěžovatele policista přestal dusit, přistoupil k němu jiný policista (u tohoto stěžovatel uvedl identifikační číslo) a chytil jej za hrtan a silně zmáčkнул. Celé se to opakovalo ve třech cyklech, kdy byl stěžovatel dušen i škrčen. V posledním cyklu stěžovateli další policista silně tlačil prsty za mandibulární kloub (spojuje čelist s lebkou). Při posledním zákroku stěžovateli další policista stoupl jednou nohou plnou vahou na levé lýtko. Při těchto zákrocích stěžovatel hlasitě křičel, ale nikdo z přítomných policistů a členů antikonfliktního týmu tomu nevěnoval pozornost, respektive pouze nečinně přihlíželi. V průběhu dušení stěžovatel pouze trhal nohou, neboť byl přivázaný a nemohl se jinak bránit ani mluvit. Na probíhající situaci nikdo z přítomných nereagoval, a přestože na místě byl přítomen policista s videokamerou, situaci nezaznamenával. Nejenže ostatní přítomní pouze situaci přihlíželi, ale obestoupili stěžovatele směrem k příjezdové cestě, aby bylo hůře patrné, co se na místě děje.

Policistům se i za soustavného používání mučících praktik nepodařilo stěžovatele z místa odvléci a zavolali si k sobě nedaleko se nacházejícího lesního dělníka. Povalili stěžovatele na břicho a dělník nastartoval motorovou pilu a začal točit s řetězem na plný výkon. Lišta se mohla nacházet odhadem asi metr od stěžovatelovy hlavy. Stěžovatel to nemohl vidět, protože byl zalehnut policisty. Stěžovatel s vědomím toho, že pokud se začne skutečně kácet, bude ohrožen život jeho i přítomných, uvolnil jednu ruku z trubky a vykřikl, že již není připoután. Policisté se stěžovatelem následně jednali velmi hrubě. Nasadili mu pouta tak těsně, až mu způsobily zejména na levé ruce otlaky. Z místa zásahu byl pak stěžovatel odvezen na pozemní komunikaci. Jeho žádostem o

povolání pout nebylo vyhověno. Stěžovateli nebylo umožněno kontaktovat svého právního zástupce, a když křikem žádal přítomné turisty, aby sehnali právní pomoc, tak jej policisté povalili do trávy, aby v tom stěžovateli zamezili.

Následně byl stěžovatel zavřen ve voze s dalšími sedmi lidmi, kterým ukázal svá zranění (dvě osoby jmenovitě identifikoval a předal na ně Inspekci kontakty). Byl dopraven do Sušice a poté na lékařské ošetření v nemocnici. Tam byl ovšem prohlédnut lékařem pouze vizuálně ze vzdálenosti jednoho metru. Otlaky na ruku a za čelistí bolestivě cítil ještě minimálně osm hodin po zákroku.

Spolu s trestním oznámením také Inspekci zaslal fotografie, na kterých identifikoval zasahující policisty a zaměstnance NP Šumava.

4. Inspekce k trestnímu oznámení stěžovatele provedla následující úkony a shromáždila následující důkazy.

5. V lékařské zprávě Nemocnice Sušice ze dne 2. 8. 2011 se uvádí, že lékař nemůže u stěžovatele zjistit známky hrubého násilí, ať již způsobené škracením, tlačáním na mandibulární kloub či dušením. Lékař zjistil pouze povrchní exkoriaci a kožní rýhu na rozhraní střední a dolní třetiny levého předloktí.

6. Inspekce emailem obeslala dva svědky, které stěžovatel potkal při převozu v policejním autě a jmenoval v trestním oznámení. Tito odpověděli opět emailem, ve kterém uvedli verzi události, kterou jim sdělil stěžovatel v autě a která se shoduje s verzí podanou stěžovatelem v trestním oznámení. Oba svědci také uvedli, že u stěžovatele pozorovali červená a otačená zápěstí, červený a otačený krk, odření na ruku a celkový šok. Svědkyně - kolegyně, která byla na počátku dne se stěžovatelem v lese - popsala verzi události shodně jako on v trestním oznámení do doby přesouvání bezpečnostní pásky do větší vzdálenosti od stěžovatele. V té době ztratila se stěžovatelem vizuální kontakt a byla sama zajištěna a nakonec odvedena do policejního auta, kde se opět se stěžovatelem setkala.

7. V úředním záznamu o použití donucovacího prostředku proti stěžovateli se uvádí, že stěžovatel se neoprávněně zdržoval v uzavřeném prostoru lesa a nerespektoval opakované pokyny a výzvy policistů. Proto byl proti němu použit donucovací prostředek hmaty – stlačení tlakových bodů v oblasti krku. Dále se uvádí, že použití tohoto donucovacího prostředku nebylo účinné, ale velitelem bylo vyhodnoceno jako oprávněné.

8. Z dalšího úředního záznamu policie o zajišťování bezpečnosti osob při těžbě v NP Šumava dne 2. 8. 2011 se uvádí, že stěžovatel se nacházel neoprávněně v prostoru těžby, byl připoután kovovou trubkou a tím bránil v těžbě. Na výzvy k opuštění vyhrazeného prostoru a možnosti použití donucovacích prostředků nereagoval. Proto nprap. Václav Košář jako donucovací prostředek použil tlakové body stěžovatele za účelem jeho vyvedení z vyhrazeného prostoru. Použití prostředku však nebylo účinné. Poté co se sám odpoutal, však stěžovatel stále odmítal prostor opustit a při chycení za paži začal klást aktivní odpor. Z tohoto důvodu bylo použito hmatů a chvatů sebeobranu a stěžovatel byl sveden na zem za využití uchycení hlavy v oblasti úst a týlu. Byla mu přiložena pouta a odváděcí pákou na obou ramenou byl z místa odveden.

9. Šetření případu stěžovatele bylo součástí obsáhlejšího přezkumu postupu policie při zásahu proti osobám protestujícím proti těžbě v lokalitě Ptačího potoka NP Šumava v červenci a srpnu 2011. V rámci tohoto šetření Inspekce požádala Katedru policejních činností Fakulty bezpečnostně právní Policejní akademie ČR o zpracování odborného stanoviska k přiměřenosti zákroků policistů. Zpracovatel vyjádření na základě spisů a videozáznamů, které měl k dispozici, dospěl k závěru, že analyzované služební zákroky

považuje za přiměřené a jednoznačně v souladu se zákonem. Konkrétně k zákroku vůči stěžovateli se však stanovisko nijak nevyjadřuje a žádný videozáznam se stěžovatelem nebyl analyzován. Z analýzy případu jiných osob, které byly připoutány obdobným způsobem jako stěžovatel, vyplývá, že policie pomocí několika nástrojů (bruska, důlčík) uvolnila připoutání a osoby následně mohla odnést.

10. Dne 5. 12. 2011 byl stěžovatele dopisem o dvou odstavcích vyrozuměn o odložení věci. Inspekce stěžovateli bez bližších detailů sděluje, že na základě vlastního šetření, prostudování veškerých materiálů a odborného stanoviska Policejní akademie ČR je nutno konstatovat, že zákrokem policistů proti účastníkům blokády kácení dřevin v NP Šumava nedošlo ke spáchání trestného činu ani přestupku.

11. Dnem 9. 12. 2011 je datován dokument Inspekce, kterým byla všechna trestní oznámení na zákrok policie u Ptačího potoka odložena, neboť nebylo shledáno, že by v jeho rámci ze strany policistů došlo k přestupku nebo trestnému činu. Pasáž týkající se případu stěžovatele pouze shrnuje obsah trestního oznámení stěžovatele, po kterém následuje univerzální odstavec, který je shodný u všech trestních oznámení a který se shoduje i s výše uvedeným oznámením zasláným stěžovateli, že na základě vlastních šetření, prostudováním veškerých materiálů a odborného stanoviska Policejní akademie ČR je nutno konstatovat, že zákrokem policistů proti účastníkům blokády kácení dřevin v NP Šumava nedošlo ke spáchání trestného činu ani přestupku. Proto věc odložila bez dalšího opatření.

12. Dne 22. 12. 2011 Okresní státní zastupitelství Plzeň-město po posouzení dokumentu Inspekce ze dne 9. 12. 2011 Inspekci oznámilo, že takové vyhodnocení postupu policejních orgánů není akceptovatelné, neboť je nepřezkoumatelné. Inspekce se pouze omezila na strohé konstatování, že ze strany policistů nedošlo ke spáchání trestného činu či přestupku, aniž by jakkoliv rozvedla, na základě jakých skutečností k tomu závěru dospěla. Státní zástupce tedy Inspekci uložil, aby rozvedla vyhodnocení jednotlivých případů a vypořádala se s jednotlivými tvrzeními oznamovatelů, uvedla, jaké úkony v konkrétních případech provedla a s jakým výsledkem, a jak byla vyvrácena tvrzení oznamovatelů.

13. Dne 2. 2. 2012 Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen „GIBS“), která od 1. 1. 2012 nahradila Inspekci, vypracovala nové vyhodnocení postupu policie při zásahu proti stěžovateli a opět věc odložila. Vyhodnocení poukazuje na všechny výše uvedené shromážděné důkazy: svědectví dvou osob, které stěžovatele viděly zajištěného v autě, úřední záznamy policie a odborné stanovisko Policejní akademie ČR a navíc ještě odkazuje na policejní videozáznam pořízený dne 2. 8. 2011, ze kterého je patrné připoutání stěžovatele trubkou ke stromu a skutečnost, že nereagoval na výzvy policie k opuštění vyhrazeného prostoru. Vyhodnocení nakonec odkazuje i na usnesení Okresního soudu v Klatovech ze dne 22. 7. 2011, kterým bylo Hnutí Duha uloženo, aby se zdrželo organizování bránění kácení stromů v NP Šumava. Z tohoto usnesení GIBS dovodila, že těžba dřeva v dané lokalitě byla v souladu se zákonem a že osoby, které jí bránily, se dopouštěly přestupku podle § 53 odst. 1 písm. i) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, podle kterého se přestupku dopustí ten, kdo v lese vstoupí do porostů, kde se provádí těžba. Na tento výčet důkazů poté opět navazuje prakticky shodný odstavec jako v dokumentu Inspekce ze dne 9. 12. 2011, že na základě vlastních šetření, prostudováním veškerých materiálů a odborného stanoviska Policejní akademie ČR je nutno konstatovat, že zákrokem policistů proti účastníkům blokády kácení dřevin v NP Šumava nedošlo ke spáchání trestného činu ani přestupku. Proto věc uložila bez dalšího opatření.

14. Dne 15. 2. 2012 státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Plzni (dále také jen „KSZ“) v rámci dozoru akceptoval rozhodnutí GIBS ze dne 2. 2. 2012, neboť nebyly zjištěny skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.

15. Stěžovatel dne 30. 9. 2014 podal nové trestní oznámení na zásah policistů proti němu, ale i dalším osobám v červenci a srpnu v NP Šumava. Trestní oznámení zaslal Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze (dále jen také „VSZ“) a žádal, aby byla věc předána jinému orgánu než GIBS, neboť tato věc již řešila a to neefektivně a není nezávislá a nestranná. VSZ toto podání postoupilo Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni, které jej postoupilo GIBS. Proti postoupení podání GIBS podal stěžovatel žádost o přezkoumání k VSZ.

16. GIBS dne 21. 12. 2014 znovu vyhodnotila spisový materiál a ve vztahu ke stěžovateli dovodila, že nepředložil žádné nové skutečnosti, které by nebyly již předmětem prvotního prověřování v roce 2011. Věc tedy opět odložila bez dalšího opatření.

17. Dne 29. 10. 2014 stěžovatel poslal na KSZ stížnost a žádost o přezkum odepření nahlédnutí do spisu, ke kterému mělo ze strany GIBS dojít dne 22. 3. 2012, a žádal o umožnění nahlédnutí do spisu.

18. Dne 10. 11. 2014 KSZ stěžovateli oznámilo, že v dané věci Inspekce a následně GIBS prováděla pouze úkony spočívající ve vyhledávání a odhalování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a nejednalo se tedy o stadium trestního řízení ve smyslu § 12 odst. 10 trestního řádu. Stěžovateli tedy nenáleželo právo na nahlédnutí do spisu podle trestního řádu, neboť nešlo o přípravné řízení. Proti tomuto oznámení stěžovatel brojil žádostí o přezkum k VSZ.

19. Dne 11. 12. 2014 VSZ stěžovateli oznámilo, že vyhodnotilo obě jeho žádosti o přezkum postupu KSZ, ale neshledalo žádná pochybení.

20. Dne 20. 1. 2015 stěžovatel zaslal Nejvyššímu státnímu zastupitelství (dále jen „NSZ“) podnět týkající se nečinnosti orgánu činných v trestním řízení při vyšetřování zákroku policie proti němu a ostatním osobám v lokalitě Ptačího potoka v NP Šumava v červenci a srpnu 2011. NSZ však dne 3. 2. 2015 stěžovateli oznámilo, že neshledalo důvod k přezkoumání postupu VSZ v dané věci a podání postoupilo VSZ k vyhodnocení a dalším opatřením. VSZ však na toto podání již nereagovalo, neboť jej vyhodnotilo jako obsahově shodné s těmi, o jejichž vyřízení stěžovatele vyrozumělo dne 11. 12. 2014.

II. Argumentace stran

21. Ve své ústavní stížnosti stěžovatel namítá, že orgány činné v trestním řízení neprovedly účinné vyšetřování zákroku policie dne 2. 8. 2011, které vůči němu představovalo nelidské zacházení. Stěžovatel především namítá, že vyšetřování nebylo důkladné a nebylo mu umožněno nahlédnutí do spisu. Podle něj GIBS nepodnikla žádné kroky k prověření skutečností, které uváděl v trestním oznámení.

22. GIBS ve svém vyjádření k ústavní stížnosti navrhla její zamítnutí. Poukázala na skutečnost, že v dané věci bylo vedeno šetření podle § 158 odst. 1 trestního řádu a byly opatřeny a zhodnoceny všechny potřebné důkazní materiály a na jejich základě byl učiněn jednoznačný závěr, že v dané věci nešlo o podezření ze spáchání trestného činu. Použití donucovacích prostředků proti stěžovateli (pouta a stlačení tlakových bodů v oblasti krku) bylo v souladu se zákonem. Důsledkem toho, že v dané věci bylo vedeno

šetření pouze podle § 158 odst. 1 trestního řádu, bylo, že se nejednalo o trestní řízení a tedy nemohl stěžovateli vzniknout nárok na nahlédnutí do spisu.

23. Krajské státní zastupitelství v Plzni pouze odkázalo na obsah svých stanovisek v rámci řízení, na kterých stále trvá.

24. Vrchní státní zastupitelství v Praze ve svém vyjádření také odkázalo na obsah svých stanovisek v řízení. Zároveň uvedlo, že na podání stěžovatele ze dne 20. 1. 2015, které mu bylo postoupené z NSZ, již nereagovalo, neboť bylo vyhodnoceno jako obsahově shodné s těmi, o jejichž vyřízení stěžovatele vyrozumělo dne 11. 12. 2014.

25. Nejvyšší státní zastupitelství ve svém vyjádření uvedlo, že část stížnosti směřovanou proti jeho postupu považuje za nedůvodnou. Především odkázalo na relevantní ustanovení zákona o státním zastupitelství a vyložilo, že jeho pravomoc dohledu byla v dané věci velmi omezená, neboť fakticky po něm stěžovatel vyžadoval, ať vykoná dohled nad postupem VSZ, který již sám byl výkonem dohledu nad postupem KSZ. Omezené pravomoci přezkumu v takové situaci vyplývají z § 2 odst. 1 vyhlášky č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, podle kterého při výkonu dohledu nad postupem bezprostředně nižšího státního zastupitelství, který je svou povahou rovněž dohledem, vyšší státní zastupitelství zaměřuje svou pozornost pouze na hodnocení úrovně a účinnosti tohoto dohledu.

26. Stěžovatel ve své replice trvá na obsahu své ústavní stížnosti. Dodává také, že je zásadní chybou policie, že zákrok proti němu nebyl natáčen na videokameru.

III. Hodnocení Ústavního soudu

A. Přípustnost ústavní stížnosti

27. Stěžovatel se v dané věci opakovaně obrátil na GIBS a VSZ, kterému poslal nové trestní oznámení dne 30. 9. 2014. Proti postupu GIBS, která mu neumožnila nahlédnout do spisu, podal stížnost ke KSZ a následně i VSZ. Co se týče obecné účinnosti vyšetřování, tak se stěžovatel obrátil ještě také na NSZ. Ústavní soud tedy konstatuje, že stěžovatel svou značnou procesní aktivitou dal možnost ochránit jeho právo na účinné vyšetřování v rámci dozoru a dohledu všem stupňům státního zastupitelství. V tomto ohledu tedy splnil požadavky na přípustnost ústavní stížnosti namítající porušení práva na účinné vyšetřování stanové v judikatuře Ústavního soudu (viz nálezh sp. zn. I. ÚS 1565/14 ze dne 2. 3. 2015, bod 32; všechna rozhodnutí Ústavního soudu citovaná v tomto nálezu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

28. Ústavní soud dodává, že povinnost účinného vyšetřování je trvajícím povinností orgánů činných v trestním řízení. Jak vyplývá z judikatury ESLP stěžovatelé namítající porušení práva na účinné vyšetřování však nemohou čekat věčně a stále doufat, že věc bude řádně prošetřena. Po nějaké době by již bylo nutno vyhodnotit případnou stížnost na porušení tohoto práva jako podanou opožděně. Tato lhůta je však v řádu let (viz např. rozsudek ESLP ve věci *Abuyeva a další proti Rusku* ze dne 2. 12. 2010 č. 27065/05, § 179, v němž lhůtu pěti let ESLP považoval za přípustnou).

29. V nyní posuzované věci stěžovatel čekal od prvotního vyřízení věci na přelomu let 2011 a 2012 přes dva roky než podal nové komplexní trestní oznámení se žádostí o řádné prošetření policejního zásahu proti němu. Tuto dobu Ústavní soud nepovažuje ve světle zmíněné judikatury ESLP za nadměrnou. Dále je nutno zohlednit, že stěžovatel podal ústavní stížnost ve lhůtě dvou měsíců od obdržení posledního vyrozumění orgánů

činných v trestním řízení v jeho věci (oznámení NSZ ze dne 3. 2. 2015). Na ústavní stížnost je tedy nutno hledět jako na podanou včas.

B. Obecně k právu na účinné vyšetřování

30. Ústavní soud již obsah práva na účinné vyšetřování v rámci práva nebýt podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy (dále též jen „špatné zacházení“) vyložil v nálezu sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015. Právo na účinné vyšetřování v rámci jiných základních práv Ústavní soud deklaroval v řadě dalších nálezů (viz nález sp. zn. II. ÚS 3436/14 ze dne 19. 1. 2016; nález sp. zn. II. ÚS 3626/13 ze dne 16. 12. 2015; či nález sp. zn. I. ÚS 1565/14 ze dne 2. 3. 2015). Z těchto nálezů vyplývají následující principy.

31. V případě, že poškozený vznesl hájitelné tvrzení, že byl podroben špatnému zacházení, je povinností státu provést účinné vyšetřování. Hájitelným tvrzením je nutno rozumět takové tvrzení, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné.

32. Účinné vyšetřování prováděné orgány činnými v trestním řízení, včetně fáze před zahájením trestního stíhání, poté musí splňovat kumulativně následující samostatné požadavky vyplývající z judikatury ESLP: musí být a) nezávislé a nestranné, b) důkladné a dostatečné, c) rychlé a d) podrobené kontrole veřejnosti.

33. Ústavní soud s ohledem na tyto principy musí nejdříve rozhodnout, zda stěžovatel v dané věci vznesl hájitelné tvrzení, že s ním bylo policií zacházeno v rozporu s čl. 7 odst. 2 Listiny a pokud ano, zda orgány činné v trestním řízení provedly ve věci účinné vyšetřování.

C. Existence hájitelného tvrzení o špatném zacházení

34. Stěžovatel namítá, že byl dne 2. 8. 2011 při svém odstraňování policií z místa těžby stromů v NP Šumava podroben špatnému zacházení. Podle jeho tvrzení mu byli za oblečení u krku sypáni lesní mravenci, policisté ho opakovaně dusili a škrtili, tlačili mu na mandibulární kloub, stoupli mu plnou vahou na lýtko a nastartovali motorovou pilu blízko jeho hlavy. To vše za účelem, aby opustil prostor, který byl vyhrazen pro kácení stromů. Když se stěžovatel konečně příkazům k opuštění prostoru podvolil, policisté s ním jednali hrubě a nasadili mu příliš těsně pouta. Ústavní soud nejdříve posoudí, zda toto stěžovatelem namítané jednání, pokud by k němu skutečně došlo, představovalo špatné zacházení ve smyslu čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy a poté zda tvrzení stěžovatele o tomto zacházení je hájitelné.

35. Ústavní soud připomíná, že čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy zakazují podrobit kohokoliv nelidskému nebo ponižujícímu zacházení. Nelidské zacházení je takové, které působí buď přímo ublížení na zdraví, nebo intenzivní fyzické a psychické utrpení. Zacházení je považováno za ponižující, jestliže potupuje nebo pokořuje jednotlivce, neprokazuje dostatečnou úctu k jeho lidské důstojnosti nebo tuto důstojnost snižuje či vyvolává pocity strachu, úzkosti nebo méněcennosti, jež jsou schopny zlomit morální a fyzický odpor dané osoby. Ponižující zacházení má úzkou vazbu na požadavek respektu k důstojnosti člověka, která nepřipouští, aby orgány veřejné moci s člověkem zacházely jako s objektem. Pokud má konkrétní špatné zacházení spadat do působnosti čl. 3 Úmluvy či čl. 7 odst. 2 Listiny, je třeba, aby přesáhlo určitou minimální úroveň závažnosti. Otázka, zda zacházení mělo za účel obět' ponižit nebo pokořit, je dalším faktorem, který je třeba vzít v úvahu. Avšak absence takového účelu nemůže s

konečnou platností vyloučit porušení zákazu špatného zacházení. Jinými slovy, úmysl podrobit jiného nelidskému nebo ponižujícímu zacházení není nezbytnou podmínkou, aby se o nelidské či ponižující zacházení skutečně jednalo (viz nález sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, body 53-54 a odkazy tam uvedené).

36. **Posouzení úrovně závažnosti špatného zacházení je z podstaty věci relativní; závisí na všech okolnostech případu, zejména na době trvání zacházení, jeho fyzických a psychických účincích na oběť, úmysl zasahujících osob, bezpečnostních rizik pro zasahující i jiné osoby či existenci silného emočního napětí** (viz shrnutí relevantních faktorů v rozsudku ESLP ve věci *Cestaro proti Itálii* ze dne 7. 4. 2015 č. 6884/11, § 171-176). V rozsudku ve věci *Cestaro proti Itálii* ESLP dokonce shledal, že bití stěžovatele, který se účastnil protestů proti jednání států G8 v roce 2001 v Janově, obuškem v noci na ubytovně bylo mučením. Přitom vzal v potaz vedle právě uvedených faktorů také skutečnost, že stěžovatel ani osoby kolem něj nepředstavovali pro policisty ani jiné osoby bezprostředně žádné nebezpečí, zásah byl plánovaný a nebylo nutno reagovat na nepředvídatelné události, a pokud v dané situaci existovalo nějaké napětí, tak to bylo možno přičítat pouze policii (§ 189 citovaného rozsudku).

37. Ústavní soud také zdůrazňuje základní princip, že každé násilí, respektive donucovací prostředky mohou být policií použity pouze v míře nezbytně nutné pro dosažení legitimního účelu sledovaného zákrokem. Mimoto policie, stejně jako jiné bezpečnostní složky státu, musí své zásahy vést nejen s respektem k důstojnosti a právům osob, vůči nimž je zasahováno, ale též tak, aby případné konfliktní situace spíše uklidňovaly, ne aby napětí stupňovaly, či konflikty dokonce samy vyvolávaly (nález sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, body 69 a 85). Z judikatury ESLP obdobně jasně vyplývá, že použití síly vůči osobě bude v souladu s čl. 3 Úmluvy, pouze pokud je zcela nezbytné s ohledem na chování takové osoby (viz např. rozsudek ESLP ve věci *Altay proti Turecku* ze dne 22. 5. 2001 č. 22279/93, § 54; či *Boris Kostadinov proti Bulharsku* ze dne 21. 1. 2016 č. 61701/11, § 53). ESLP ve své judikatuře například shledal, že i „pouhá“ jedna facka vůči zajištěné osobě je ponižujícím zacházením, byť by k ní policista byl vyprovokován neuctivým chováním této osoby, která však nebyla fyzicky agresivní a nepředstavovala nebezpečí pro jiné osoby. Přitom uvedl, že „v demokratické společnosti není špatné zacházení nikdy adekvátní reakcí na problémy, kterým čelí orgány veřejné moci“ (rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Bouyid proti Belgii* ze dne 28. 9. 2015 č. 23380/09, § 108).

38. V kontextu nyní posuzovaného případu Ústavní soud zohledňuje, že stěžovatel ani další osoby, které v tom čase protestovaly proti kácení stromů v NP Šumava, nepředstavovaly žádné nebezpečí ani pro zasahující policisty, ani pro jiné osoby. Blokáda těžby vedená stěžovatelem a dalšími osobami byla zcela nenásilná a spočívala pouze v obsazení stromů, které měly být pokáceny. Stěžovatel dokonce nepředstaven ani bezprostřední nebezpečí pro něčí majetek. Majetková škoda mohla potenciálně vzniknout pouze zprostředkovaně skrze neuskutečnění plánované těžby. Stěžovatel tedy vůbec nepůsobil agresivně a nebyl podezřelý ze spáchání žádného trestného činu. Byl maximálně podezřelý ze spáchání přestupku, neboť se měl nacházet v části lesa, kde se prováděla těžba. Navíc je třeba zohlednit, že zásah policie byl plánovaný, koordinovaný a policie nemusela reagovat na žádnou nenadále vzniklou situaci a bezprostředně hrozící nebezpečí. Tomuto kontextu musí podle Ústavního soudu korespondovat povaha zákroku vůči stěžovateli a jeho přiměřenost je nutno posuzovat právě prizmatem těchto skutečností.

39. V případě stěžovatele by mohl být adekvátní a přiměřený pouze takový zákrok policie, který by jej fyzicky a bez násilí přemístil mimo oblast těžby. Za splnění dalších

podmínek lze uvažovat i o zajištění stěžovatele podle § 26 odst. 1 písm. f) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Takové omezení osobní svobody pro účely zajištění splnění konkrétní povinnosti stanovené zákonem (nevstupovat do zakázaného prostoru) připouští i Úmluva (viz čl. 5 odst. 1 písm. b). V žádném případě ale není akceptovatelné, aby policie osoby, v situaci jako byl stěžovatel, dusila, škrtila, hrozila jim motorovou pilou či přihlížela sypání mravenců za oblečení u krku.

40. Jednání popsané stěžovatelem, pokud by bylo prokázáno, je tak nutno v dané situaci považovat za hrubě nepřiměřené. Ústavní soud také nemá pochyb o tom, že takové jednání zahrnující škrceň, dušení, sypání mravenců za krk či hrozbu motorovou pilou je schopno u člověka vyvolat intenzivní fyzické i psychické utrpení. Ústavní soud by tedy takové jednání musel považovat za jednání nelidské. Ústavní soud dále posoudí, zda tvrzení stěžovatele o tomto jednání je hájitelné.

41. Ústavní soud poznamenává, že úřední záznamy policie potvrzují použití donucovacího prostředku proti stěžovateli v době, kdy byl připoután ke stromu a odmítal odejít, konkrétně stlačení tlakových bodů v oblasti krku. Z těchto záznamů, které v tomto bodě zcela korespondují i s verzí událostí podanou stěžovatelem, je však zřejmé, že tento donucovací prostředek nebyl vůbec způsobilý bezprostředně zabránit stěžovateli v pokračování páchaní činu, který policie považovala za protiprávní (setrvání v zakázaném prostoru). Cílem tohoto jednání mohlo být jen přinutit stěžovatele opustit místo těžby dobrovolně. Účelem užití tohoto donucovacího prostředku tak bylo působit na vědomí stěžovatele, aby pod tíhou fyzické bolesti změnil názor a rozhodl se sám odpoutat a místo opustit. Takové použití donucovacího prostředku je však nepřijatelné.

42. Podle judikatury Ústavního soudu **donucovací prostředky nesmí v žádném případě sloužit jako odplata či trest za neuposlechnutí výzvy policisty** (nálezn sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, bod 69). Rovněž judikatura ESLP zdůrazňuje **nepřijatelnost používání donucovacích prostředků, které jsou nezpůsobilé vést bezprostředně k žádanému cíli, ale jde v dané situaci spíše o odplatu za neuposlechnutí příkazu**. Například v rozsudku ESLP ve věci *Dedovskiy a další proti Rusku* (ze dne 15. 5. 2008 č. 7178/03; obdobně např. *Romanov proti Rusku* ze dne 24. 7. 2008 č. 41461/02, § 68) dozorcí stěžovatele několikrát udeřili obuškem, protože odmítli opustit celu nebo podrobit se osobní prohlídce. Podle ESLP však takové použití donucovacích prostředků bylo „zjevně v rozporu s cíli, které se snažili dosáhnout. ... ESLP uznává, že za těchto okolností může být zapotřebí se uchýlit k použití fyzické síly, aby dozorcí odvedli pana Pazleeva ven z cely nebo prohledali pana Dedovskiye. Je však zřejmé, že udeření vězně obuškem nepřispívá k požadovanému výsledku, kterým je provedení osobní prohlídky. Podle ESLP v této situaci rána obuškem byla pouze formou odvety nebo tělesného trestu.“ (§ 83)

43. V nyní posuzovaném případě podle Ústavního soudu šlo rovněž o použití násilí (tlacení na body na krku stěžovatele), které nebylo způsobilé bezprostředně předejít hrozbě, kterou stěžovatel pro nějaký právem chráněný zájem představoval. Fakticky se jednalo o fyzický trest vůči stěžovateli, který se odmítal podrobit příkazu k opuštění místa. Účelem tlacení na tlakové body na krku stěžovatele bylo u něj vyvolat pocity strachu a úzkosti a tak zlomit jeho odpor k opuštění daného místa. Takové jednání je nepřijatelné, a pokud by bylo dostatečně závažné, zejména s ohledem na délku takového jednání a jeho vliv na stěžovatele, mohlo by představovat ponižující zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny. Ústavní soud se domnívá, že tedy již použití tohoto donucovacího prostředku, který je zachycen i v úředních záznamech, představuje hájitelné tvrzení o tom, že byl stěžovatel podroben ponižujícímu zacházení a proto měly být okolnosti jeho použití předmětem dokazování a pečlivě prošetřeny.

44. Ústavní soud se však domnívá, že i další tvrzení stěžovatele představují hájitelné tvrzení o špatném zacházení. Je pravdou, že stěžovatel nepředložil žádné lékařské potvrzení, které by dosvědčilo, že byl škrčen a dušen. Nicméně to může být zapříčiněno povahou tohoto jednání, které na těle nezanechává dlouhotrvající fyzické stopy. I v případě intenzivního rdoušení mohou být povrchové stopy na kůži nepatrné.

45. Lékař, který stěžovatele vyšetřil v Nemocnici Sušice, žádné známky po škrčení a dušení neshledal. K tomuto vyšetření však došlo až s odstupem zhruba čtyř hodin od zákroku vůči stěžovateli. Oproti tomu dvě osoby uvedly, že u stěžovatele v kratší době po zákroku pozorovaly červený otačený krk. Tvrzení stěžovatele tedy není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné a naopak je podloženo dvěma svědeckými výpověďmi o jeho zranění. To z něj činí hájitelné tvrzení ve smyslu judikatury Ústavního soudu a ESLP.

46. Ústavní soud taktéž připomíná princip, že **pokud osoba, která je zajištěna či jinak pod kontrolou policie utrpí zranění, je povinností státu poskytnout věrohodné vysvětlení, jakým způsobem byla tato zranění způsobena. Pokud tak stát neučiní, vyvstane otázka porušení čl. 3 Úmluvy. Pokud tedy stěžovatel prokáže, že byl zajištěn v dobrém zdravotním stavu a propuštěn se zraněními, důkazní břemeno se přesouvá na stát, aby prokázal, že se stěžovatelem nebylo špatně zacházeno** (viz např. rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Gäfgen proti Německu* ze dne 1. 6. 2010 č. 22978/05, § 92; či *Boacá a další proti Rumunsku* ze dne 12. 1. 2016 č. 40355/11, § 74; shodně judikoval i Nejvyšší správní soud v rozsudku č. j. 6 As 255/2014 – 42 ze dne 25. 5. 2015, bod 36). Tento princip platí i pro situace zatýkání nebo zadržování osob (viz rozsudek ESLP ve věci *Rehbock proti Slovinsku* ze dne 28. listopadu 2000 č. 29462/95; či *Serikov proti Ukrajině* ze dne 23. července 2015 č. 42164/09, § 59).

47. Podle Ústavního soudu je třeba tento princip aplikovat i v nyní posuzovaném případě. Stěžovatel byl v době zajišťování zcela v moci policie a zákroku proti němu nebyli přítomni žádní nezávislí svědkové. Nebylo namítáno, že by stěžovatel měl již nějaká zranění před zásahem policie. Přitom dva svědci popsali zranění stěžovatele v době okamžitě po zásahu. Je tedy na orgánech státu, aby hodnověrně vysvětlily, jak stěžovatel k těmto zraněním přišel. **Ke splnění tohoto závazku státu má právě sloužit povinnost účinného vyšetřování. Proto předmětem vyšetřování musí být řešení otázky, jak byla zranění stěžovatele způsobena.**

48. V tomto kontextu je s podivem, že, jak se zdá ze šetření GIBS, natáčení zákroku proti stěžovateli skončilo v momentě, kdy začaly být proti stěžovateli používány donucovací prostředky. Ústavní soud proto opakuje, že obdobné zákroky, které již z povahy věci jsou konfliktní, by bylo vhodné natáčet na kameru. Takový záznam by poté zásadně pomohl posouzení, zda zákrok policistů byl přiměřený, či nikoliv, a tak by také v první řadě chránil samotné policisty před neoprávněnými stížnostmi na jejich jednání (nález sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, bod 76). Shodně postup policie, která ukončila natáčení na kameru právě v momentě zahájení zásahu, kritizoval Nejvyšší správní soud v rozsudku č. j. 6 As 255/2014 – 42 ze dne 25. 5. 2015, bod 37, kde uvedl:

„Videozáznam průběhu zásahu by pak mohl být takovým efektivním důkazním prostředkem. Kameraman ve spolupráci s velitelem zásahu by měl usilovat o to, aby záznam byl co nejúplnější, tedy aby zachycoval celý průběh nebo alespoň nejdůležitější fáze celého zákroku, a zároveň co nejvíce vypovídající, tedy aby kamera snímala podstatné skutkové děje, v daném případě zejména bezprostřední fyzický kontakt policistů s osobami, proti nimž zákrok směřuje, a použití donucovacích prostředků.“

49. S tímto názorem Ústavní soud plně souhlasí; je politováníhodné, že zákrok vůči stěžovateli nebyl zachycen na kameru, i když byl policejní kameraman přítomen, začátek kontaktu se stěžovatelem natočil a nic nenavědčuje tomu, že by nějaké zvláštní okolnosti v pokračování záznamu bránily. Tato skutečnost sama o sobě vyvolává pochybnosti o přiměřenosti samotného zákroku policie. Policie takovým postupem také nevhodně omezuje možnosti státu prokázat, že zásah byl v souladu se zákonem a přiměřený v dané situaci. Přitom, jak bylo řečeno výše, je to v těchto situacích stát, který musí prokázat, že ke špatnému zacházení se stěžovatelem nedošlo.

50. Nakonec Ústavní soud nemohl přehlédnout, že lékařská zpráva o vyšetření stěžovatele z Nemocnice Sušice uvádí, že stěžovatel měl rýhu v kůži a povrchní odřeninu na dolní třetině předloktí. Rovněž dvě osoby potvrdily, že u stěžovatele bezprostředně po zákroku pozorovaly červená a otlačená zápěstí a odřeniny na rukou.

51. V tomto kontextu Ústavní soud uvádí, že nasazení pout obvykle není z hlediska čl. 3 Úmluvy problematické, pokud bylo toto opatření použito v souvislosti se zákonným zatčením nebo zadržením a není provázeno užitím fyzické síly nebo vystavením dané osoby veřejnosti způsobem, který nelze za daných okolností důvodně považovat za nezbytný a přiměřený. V tomto ohledu je například důležité, zda existuje důvod domnívat se, že se daná osoba bude zatčení bránit nebo bude chtít uprchnout, způsobit zranění či škodu nebo zničit důkazy. ESLP vždy přikládá velký význam konkrétním okolnostem každého případu a zkoumá, zda bylo použití omezovacích prostředků nezbytné. V žádném případě však pouta nemohou být nasazena příliš silně (viz nálezný sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, body 78-80 a odkazy tam uvedené).

52. V nyní posuzované věci stěžovatel tvrdí, že pouta byla nasazena příliš silně. I tato okolnost může představovat ponižující zacházení a toto tvrzení je také hájitelné, neboť je podloženo lékařskou zprávou a svědectvím dvou osob. Úkolem orgánů činných v trestním řízení bylo tedy zvážit, zda použití pout bylo vůbec v dané situaci nezbytné a zda skutečně nebyla příliš silně utažena.

53. Ze všech výše uvedených důvodů Ústavní soud uzavírá, že stěžovatel v dané věci přednesl hájitelné tvrzení, že byl podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení. Povinností orgánů činných v trestním řízení proto bylo provést účinné vyšetřování. Vzhledem k tomu, že větší část z tvrzení stěžovatele je do určité míry podložena, tak je nutno na celé tvrzení stěžovatele pohlížet jako na hájitelné. Pokud část tvrzení není zcela nedůvěryhodná, zvyšuje to i důvěryhodnost ostatních částí tvrzení stěžovatele, která dosud ničím podložena nejsou (sypání mravenců za oblečení u krku a hrozba motorovou pilou). Pokud i tato část tvrzení, jako v tomto případě, je možná časově, je dostatečně konkrétní s v čase neměnná, je povinností orgánů činných v trestním řízení vést šetření i k prověření těchto okolností.

D. Účinné vyšetřování

54. Ústavní soud zdůrazňuje, že **nelidské a ponižující zacházení je velmi závažné jednání. Zákaz nelidského a ponižujícího zacházení „zakotvuje jednu z nejzákladnějších hodnot demokratických společností“** (viz např. rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *A. a další proti Spojenému království* ze dne 19. 2. 2009 č. 3455/05, § 126). Vznese-li někdo hájitelné tvrzení, že byl takovému zacházení ze strany policie vystaven, musí být takové oznámení velmi pečlivě prošetřeno. **V demokratické společnosti je nepřijatelné, aby případy nelidského a ponižujícího zacházení zůstaly nepotrestány.** Z judikatury ESLP jasně vyplývá, že úmyslné špatné zacházení musí podléhat trestnímu postihu: „Čl. 3 Úmluvy vyžaduje, aby státy přijaly účinná trestněprávní ustanovení s cílem odradit od páčání trestných činů proti osobní integritě

a za účelem prevence, překažení a trestání takových činů tato ustanovení podepřely vynucovacím mechanismem. Vnitrostátní právní řád, zejména trestní právo použitelné za okolností určitého případu, musí nabídnout účelnou a účinnou ochranu práv zaručených článkem 3“ (rozsudek ESLP ve věci *Bureš proti České republice* ze dne 18. 10. 2012 č. 37679/08, § 121; shodně např. rozsudek ESLP ve věci *Archip proti Rumunsku* ze dne 27. 9. 2011 č. 49608/08; či *Myummyun proti Bulharsku* ze dne 3. 11. 2015 č. 67258/13, § 68). **Proto je dle Ústavního soudu nezbytné, aby orgány činné v trestním řízení věnovaly šetření namítaného špatného zacházení zvláštní pozornost, aby bylo skutečně důkladné a splňovalo i další požadavky na účinné vyšetřování.**

1. Důkladnost, dostatečnost a rychlost

55. Požadavek důkladnosti a dostatečnosti znamená, že orgány musí přijmout přiměřené kroky, jež mají k dispozici, pro zajištění důkazů o incidentu, včetně mimo jiné očitých svědectví a použití forenzních metod. Závěry šetření musí být založeny na důkladné, objektivní a nestranné analýze všech relevantních skutečností. Jakékoliv nedostatky ve vyšetřování, které podřývají jeho schopnost zjistit okolnosti případu nebo odpovědné osoby, povedou k rozporu s požadovanou mírou účinnosti vyšetřování (viz nález sp. zn. I. ÚS 1565/14 ze dne 2. 3. 2015, bod 56 a nález sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, bod 88).

56. Ústavní soud konstatuje, že šetření provedené v případě stěžovatele Inspekcí a dalšími orgány činnými v trestním řízení již na první pohled nesplňuje požadavek důkladnosti a dostatečnosti. Inspekce ve věci nevyslechla žádného svědka, i když již podle popisu stěžovatele zacházení s ním bylo přítomno několik policistů, zaměstnanci NP Šumava a částečně i jeden lesní dělník. Inspekce si pouze emailem vyžádala svědectví dvou osob, které označil stěžovatel. Ani ty však následně procesně řádně nevyslechla. Navíc tyto svědky oslovila až měsíc po tom, co obdržela trestní oznámení stěžovatele. Ústavní soud zdůrazňuje, že zvláště v případech, kde jedinými očitými svědky událostí jsou osoby podezřelé ze špatného zacházení, je nezbytné je vyslechnout co nejdříve po předmětné události, aby byla co nejvíce omezena možnost koluze jejich svědectví (viz např. rozsudek ESLP ve věci *Kummer proti České republice* ze dne 25. 7. 2013 č. 32133/11, § 82).

57. Kromě emailového svědectví dvou osob Inspekce ve věci stěžovatele pouze shromáždila úřední záznamy policie a policejní videozáznam pořízený dne 2. 8. 2011. Úřední záznamy samozřejmě mohou být užitečné pro úplnost informací o daném incidentu. Nelze se však o ně v podstatné míře opírat při formulaci závěru, že ke špatnému zacházení nedošlo. Těžko lze totiž předpokládat, že policista napíše do úředního záznamu, že nějakou osobu podrobil špatnému zacházení. Navíc jde o dokument sepsaný osobou, která má být podezřelá ze spáchání trestného činu. Co se týče videozáznamu, tak podle popisu GIBS, nedošlo k záznamu použití donucovacích prostředků proti stěžovateli (viz bod 13 výše). Z hlediska šetření namítaného špatného zacházení vůči stěžovateli tedy tento záznam postrádá relevanci. Navíc nebylo vůbec vyhodnoceno, zda je správné a v souladu s předpisy, aby byl záznam přerušen právě v momentě, kdy proti stěžovateli začínají být používány donucovací prostředky.

58. V rámci celého šetření zásahu policie v NP Šumava si Inspekce nechala vypracovat také odborné stanovisko Policejní akademie ČR. Toto stanovisko se však případu stěžovatele nevěnuje a použití donucovacích prostředků vůči němu nijak nehodnotí. Tento důkazní prostředek tedy nemá žádný vztah k případu stěžovatele a z pohledu dodržení jeho práva na účinné vyšetřování je jeho vypracování irelevantní.

59. O celkové laxnosti a bagatelizaci přístupu k trestnímu oznámení stěžovatele zřetelně vypovídá způsob, jakým Inspekce případ odložila (viz bod 11 výše). Ústavní soud se ztotožňuje s názorem okresního státního zástupce vyjádřeným v dopise Inspekci ze dne 22. 12. 2011, že takové vyhodnocení je neakceptovatelné. Inspekce nijak nehodnotila nashromážděné důkazy, nijak se nevypořádala s tvrzeními stěžovatele a nijak je nevyvrátila. Nutno dodat, že v tomto ohledu věc nenapravila ani následně GIBS. Ani její vyhodnocení trestního oznámení stěžovatele neobsahuje žádné hodnocení důkazů a vyvrácení závažných tvrzení stěžovatele. Závěrečný odstavec tohoto vyhodnocení, který jediný obsahuje vlastní úvahy GIBS, je téměř identický s původní verzí Inspekce. Je proto s podivem, že tento dokument byl již pro krajské státní zastupitelství akceptovatelný, neboť nedostatky vytýkané dříve okresním státním zastupitelstvím napraveny nebyly. Takové ukončení prověřování hájitelného tvrzení stěžovatele vůbec nesplňuje požadavek, aby závěry šetření byly založeny na důkladné, objektivní a nestranné analýze všech relevantních skutečností.

60. Povinností orgánů činných v trestním řízení bylo se vypořádat se všemi tvrzeními stěžovatele, která jsou hájitelná. Především měly vysvětlit, jakým způsobem stěžovatel utrpěl otlačení krku, o kterém vypověděli svědci v emailovém svědectví. Příslušné orgány se také vůbec nevěnovaly tomu, zda použití donucovacího prostředku – tlačení na krk a použití pout bylo v dané situaci nezbytné a přiměřené, či zda nepředstavovalo zakázané špatné zacházení se stěžovatelem.

61. Ústavní soud tedy shrnuje, že **povinností Inspekce a dalších orgánů činných v trestním řízení bylo urychleně vyslechnout všechny očitě svědky události, která byla předmětem trestního oznámení stěžovatele a ve svých závěrech se vypořádat se všemi hájitelnými tvrzeními stěžovatele a vysvětlit, jak mu byla způsobena zjištěná zranění, a zda k nim došlo v důsledku špatného zacházení ze strany policistů, či nikoliv.** Šetření provedené v této věci tedy nesplňovalo požadavek na důkladnost a rychlost.

2. Nezávislost a nestrannost

62. Ústavní soud podotýká, že šetření ve věci trestního oznámení stěžovatele prováděla Inspekce. ESLP ve věci *Kummer proti České republice* (rozsudek ze dne 25. 7. 2013 č. 32133/11) shledal, že vyšetřování Inspekce nesplňovalo vůči policii požadavek nezávislosti, neboť se jednalo o útvar ministerstva vnitra a členy Inspekce policie byli nadále příslušníci policie, kteří byli povoláni k výkonu úkolů na ministerstvu vnitra. Podle názoru ESLP takové uspořádání nevyvolává dojem nezávislosti a nezaručuje důvěru veřejnosti v monopol státu na použití síly (§ 85-86).

63. GIBS jako následovník Inspekce žádné nové šetření v dané věci neprovedla a plně vyšla z materiálů sebraných Inspekcí. Postup GIBS ani nevykazuje žádný nový pohled na věc a zhodnocení důkazů. To je nakonec do určité míry pochopitelné, neboť návrh GIBS na odložení věci vypracovala stejná osoba i schválila stejná osoba, jako předchozí návrh Inspekce. Obdobně ani v reakci na nové trestní oznámení stěžovatele v roce 2014 GIBS žádné vlastní šetření neprovedla. Ve vyjádření k ústavní stížnosti GIBS sama uvádí, že veškerá zásadní šetření byla provedena již v původním prošetřování. Je tedy nutno uzavřít, že šetření věci, které bylo výlučně provedeno Inspekcí, nesplňovalo požadavek nezávislosti.

64. Lze dodat, že je otázkou, zda v nyní posuzovaném případě lze GIBS považovat za nezávislý orgán, pokud šetření prováděly stejné osoby jako v dřívější Inspekci, která tímto nezávislým orgánem nebyla. Nelze přehlédnout, že GIBS převzala do služebního poměru téměř všechny příslušníky předchozí Inspekce. Z formálního pohledu se GIBS

jeví být vůči policii nezávislým orgánem. Není podřízena ministerstvu vnitra, neboť její ředitel odpovídá přímo předsedovi vlády. Avšak formální nezávislost nezaručuje nezávislost praktickou. Pokud je GIBS převážně obsazena bývalými příslušníky sborů, které má vyšetřovat, její nezávislost může být čistě iluzorní. To zejména pokud i vedení GIBS se rekrutuje z bývalých příslušníků policie a Inspekce. Praktickou nezávislost GIBS by podpořilo výraznější zapojení osob, které dříve nebyly příslušníky orgánů, které GIBS vyšetřuje.

65. Ústavní soud dále zdůrazňuje, že nelze opomíjet, že princip nezávislosti je úzce spjat s principem nestrannosti. V očích vnějšího pozorovatele absence nezávislosti přirozeně vyvolává pochybnosti ohledně nestrannosti postupu daného orgánu. Takové pochybnosti Ústavní soud sdílí i v nyní posuzované věci. Inspekce a následně GIBS se fakticky ve vyhodnocení situace spolehly pouze na úřední záznamy policie o zákroku proti stěžovateli. Tvrzení stěžovatele a svědků, kteří uváděli skutečnosti ve prospěch stěžovatele, zcela ignorovaly a vůbec se s nimi nevypořádaly. Takový postup Inspekce a GIBS podkopává důvěru veřejnosti v nestrannost jejich práce a v důsledku tak vyvolává i pochybnosti o práci policie, jejíž zákroky nejsou nezávisle a nestranně posouzeny.

3. Přístup stěžovatele do spisu

66. Jak Ústavní soud konstatoval již v nálezu sp. zn. I. ÚS 1565/14 ze dne 2. 3. 2015, nemíní polemizovat s výkladem podústavního práva učiněným orgány činnými v trestním řízení, které odmítly umožnit stěžovateli nahlédnout do spisu vedeného Inspekci a poté GIBS. V každém případě však právo stěžovatele na nahlédnutí do spisu vyplývá přímo z jeho ústavního práva na účinné vyšetřování (bod 68). Poškozený musí být do vyšetřování zapojen v rozsahu nezbytném k zajištění svých oprávněných zájmů. Tento požadavek zahrnuje i umožnění přístupu do spisu. Právo přístupu však není automatické a může být odepřeno v úvodních fázích šetření, pokud spis obsahuje citlivé informace, které by mohly poškodit třetí osoby nebo ohrozit vyšetřování. Rozsah přístupu do spisu lze omezit i po skončení vyšetřování, které nevyústilo v postih pachatele, pokud pro to existují závažné důvody, jako je např. ochrana práv třetích osob. Oběť však musí mít přístup do spisu alespoň po skončení šetření a v takovém rozsahu, aby mohla posoudit, zda vyšetřování splňovalo všechny dílčí aspekty účinného vyšetřování, a to bez ohledu na to, v jaké fázi ke skončení šetření dojde (bod 57).

67. Stěžovatel v této věci měl právo na účinné vyšetřování, neboť vznesl hájitelné tvrzení o špatném zacházení. Přístup do spisu mu lze tedy odmítnout pouze ve výjimečných případech, zejména v raných fázích šetření, kdy by mohl být ohrožen jeho účel. Takové okolnosti však orgány činné v trestním řízení neuvedly. Jejich jediným argumentem bylo, že stěžovateli právo na nahlédnutí do spisu podle trestního řádu neschází, neboť není poškozenou osobou ve smyslu trestního řádu a ani nebyly ve věci zahájeny úkony trestního řízení. Nicméně, jak bylo již uvedeno, právo na přístup do spisu vyplývá přímo z ústavního práva a je tady aplikovatelné ve všech fázích šetření, tedy i pokud daný orgán postupuje jen podle § 158 odst. 1 trestního řádu. I v tomto ohledu shodně jako ve zmíněném nálezu sp. zn. I. ÚS 1565/14 ze dne 2. 3. 2015 je třeba konstatovat porušení práva stěžovatele na účinné vyšetřování.

4. Závěr

68. Ústavní soud uzavírá, že šetření provedené v dané věci Inspekci a GIBS požadavky účinného vyšetřování nesplňuje. Krajské ani vrchní státní zastupitelství tyto nedostatky nijak nenapravilo a naopak KSZ bylo s tímto povrchním šetřením a

vyhodnocením spokojeno. Proto z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu částečně vyhověl, neboť postupem orgánů činných v trestním řízení je porušováno právo stěžovatele na účinné vyšetřování vyplývající z čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy. Následně Ústavní soud podle § 82 odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu zakázal GIBS pokračovat svou nečinností spočívající v neprovedení účinného vyšetřování případu stěžovatele ve věci vedené Generální inspekcí bezpečnostních sborů pod sp. zn. GI-K-200/2012 v porušování ústavně zaručeného práva stěžovatele na účinné vyšetřování dle čl. 7 odst. 2 Listiny. Povinností GIBS nyní bude, aby vyslechla všechny relevantní svědky policejního zásahu proti stěžovateli dne 2. 8. 2011 (zejména zasahující policisty, zaměstnance NP Šumava, lesní dělníky a zajištěné osoby, které stěžovatele viděly v policejním voze po zákroku) a provedla další úkony, které mohou vést k objasnění skutečností, zda stěžovatel byl dne 2. 8. 2011 podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení, či nikoliv. Je také nutno, aby do tohoto šetření GIBS na nějaké úrovni (např. jako schvalovatele návrhu) zapojila osoby, které nebyly spojeny s předchozí Inspekcí ani policií.

69. Ústavní soud však nevyhověl té části ústavní stížnosti, kde stěžovatel brojí i proti postupu Nejvyššího státního zastupitelství. Ústavní soud se ztotožňuje s názorem NSZ, že v dané věci v rámci dohledu byla jeho pravomoc posuzovat meritum věci značně omezená, neboť mohlo učinit pouze tzv. „dohled nad dohledem“. Jak vyplývá z judikatury Ústavního soudu, tak z těchto důvodů nepovažuje ani žádost o dohled k NSZ za účinný opravný prostředek, který musí stěžovatelé vyčerpat (viz nález sp. zn. I. ÚS 1565/14 ze dne 2. 3. 2015, body 31-32 a contrario). NSZ tedy nemohlo právo na účinné vyšetřování porušit, neboť možnost nápravy v daném šetření spočívala pouze na dvou stupních státního zastupitelství (KSZ a VSZ). Z těchto důvodů se v této části ústavní stížnost odmítá.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 24. května 2016

David Uhlíř
předseda senátu